

Peter Bishop – Dreams of power
8 – Tibetan Buddhism: An archetypal appraisal
8 – Tibetský buddhismus: archetypální odhad

„Velebněž této země bývá označován jako lama a je uctíván jako bůh. Je... papežem Čínanů a Tatarů“ – Johann Gueber, jesuita, 1656 (Markham, 1971, p.297)

Hlavním záměrem této studie bylo obnovení imaginativní reflexe na tom místě, které jí náleží, vrátit realitu do fantazie. V dodatku jsem chtěl ukázat, jak se Tibetský Buddhismus dotkl četných rovin západního myšlení. Cílem této knihy bylo zpřesnění a demytizace západních představ o buddhismu. Takovéhoho úkolu nemůže být docíleno bez hlubokého povědomí o tom, jak se udrželo vytváření falešných představ o tibetském buddhismu a jak se celková představa znehodnotila. Tato studie ukázala, že se přivlastnění tibetského buddhismu vyskytlo na územích jako zábava, jako kulturní imperialismus, konzumní cestování, náboženské organizace, psychoterapie a věda. Jak jsme viděli, navzdory zdánlivé odtrženosti těchto území, je zde překvapující shoda způsobu, jak si představují tib. Buddhismus. Tato shoda sama nám vypovídá mnoho o podstatě západního způsobu vytváření si představ, o jejich zdání síly. Tato studie tedy kriticky zhodnocuje západní zvyk selektivního přemísťování a adaptování vysoce organizovaných symbolických praktik z tradičních kultur.

Nyní víme více o Tibetu a jeho náboženství, které nemá obdoby u žádné předchozí západní společnosti. To by ukazovalo na to, že jsme nyní schopni zkonstruovat přesnější obraz o tib. Buddhismu, na zlepšení našeho porozumění „skutečného“ náboženství. Snad tedy nyní můžeme vymezit naše představy dostatečným množstvím faktů. Leč, já si myslím, že bychom neměli být na rozpacích z tohoto bohatství tzv. informovanosti. Zatímco, více rovin bylo vytvořeno k reflexi a prohloubení hry imaginace. Jsme nyní v pozici přehodnocování otázek týkajících se přirozenosti tib.buddhismu. Jaký je archetypální význam tohoto náboženství pro Západ a jak se liší od svého místa v Tibetu?

Archetypální analýzy reflektují a rozvádějí představy na pozadí mýtu. Tento proces shromažďuje a nahlíží materiál, takto zintenzivnělý svojí imaginativní ozvěnou. To pozvedá představy z jejich zdánlivé izolace a znovuzapojí je s komplexní rolí hluboké imaginace. To dovoluje vynořovat modely, původní metafory imaginativní aktivity. Cílem této procedury není definovat, ale zesílit významy představ. Jak Hillman napsal: „Tyto představy mají nevyčerpatelnou ozvěnu“ (1978, p.176)

Královský Otec v Tibetu

Jak jsem naznačil, tib. buddhismus a jeho hierarchické systémy, jeho linie převtělených lamů, jeho důraz na spirituální uspořádání, autenticitu a kontrolu, jeho uzavřenou byrokracii a jeho determinaci k zajištění vlastní kontinuity. Dalai Lama je na vrcholu systému, který vskutku zosobňuje. Je posledním zástupcem dávných bohů-králů a patří k mytologické tradici, zahrnující Montezumu a egyptské faraony. Ve své klasické studii mýtů o králech-otců, John Perry píše: „Dva druhy moci byly ztělesněny ve stejné míře v královském otci; podpoření života a povznesení řádu.“ (1966, p. 18; Jung, CW, paras.349 ff) Dalai Lama, ve své tradiční úloze Tibetu v srdci náboženského systému, který má absolutní kulturní moc, čistě ztělesňuje každou z těchto funkcí vzorovým způsobem.

Obnova a pokračování

Studie v mytologii o božském vladaři narážejí na ústřední paradox: „zatímco hodnost krále, jako instituce, ztělesňuje a symbolizuje život, král samotný je smrtelný.“ (Paul, 1982, p.6) Je

zde stále rozdíl mezi smrtelným králem a nesmrtelnou osobou. Jak jsme viděli, tib. systém zahrnuje takovouhle dvou-tělesnou představu. Všichni převtělení vysocí lamové jsou považováni za obojí. Viditelná těla věří, že jsou hmotná, ale ne trvale, že jsou nádoby dočasného neporušeného obydlí, věčná životní energie svobodné individuality. Přesto smrtelnost těla není pouze bezvýznamnou překážkou, je to mytologická nutnost. Jak Perry napsal: „Obnovení... bylo nezbytným obřadem královské hodnosti.“ (1966, p.21) Královský otec musí stále uznat zatracení v řádu, aby demonstroval svoji omlazovací sílu. Nicméně, na tib. příkladu jako procesu smrti a znovuzrození není prezentována pouze symbolika rituálního aktu, ale je to doslovné. Lamové skutečně ztělesňují paradox. Pátrání po novém vtělení, je především rituální síly obnovení. Tib. buddhismus poskytuje tento mýtus kontinuity a obnovy ve velkolepé architektuře. To chrání, zevšedňuje a systematizuje.

Většina imaginativních představ tib. buddhismu pochází z tohoto systému spirituální kontinuity, které vytvořily, systém jenž je rozdílný od dosud paralelního přirozeného druhu. V tradiční tib. společnosti je tento paralelní náboženský systém založen na následnictví otců a synů, duše a vědomí, který jednoduše nekoexistuje bezpříbuznosti, to nahradilo ono jako základ síly a autority. (Paul, 1982; Hillman, 1976, p.83) Ustanovení této ritualizované reality může být viděno jako kulminace nenexální aktivity: Tolerantní filosofie života a smrti, znamenající přerušování života a jeho překročení na druhou stranu, a jeho omlazení nebo jeho povznesení do statusu zbožštění, to vše byly prvky ideologie o tajemné hodnosti krále. (Perry, 1966, p. 16; Hillman, 1971, p.197) Tibetský buddhismus ustanovuje mytologii královského otce jako téměř denní událost.

V podstatě královský otec tib. buddhismu má tři těla ne dvě, jsou přímou manifestací božství. Skrze velké lamy, kosmická mysl přímo zasahuje do světského života. Jsou součástí vertikální kontinuity. Dalai Lama, např. není pojat pouze jako převtělení individuálního člověka, ale také Bodhisatvy Avalokitesvary. Hledání dětského potomka za Dalai Lamu, se stává hledáním Avalokitesvarova znovuzpřítomnění na zemi, v srdci tib. kultury.

Řád

Královský otec je zosobněn v duchovním, sociálním a přirozeném řádu. Jak Perry podtrhl; král podpíral spravedlnost použitím a pak druhotně zavedením (1966, p. 15) Jestliže tato potřeba vznikla k užití agresivních metod, potom tyto byly pochopeny jako uskutečnění jménem božství k podpoře řádu a odepření neřádu a chaosu nebo rozkladu. (Perry, 1966, p.15) Božský otec, přebývající v centru tohoto království, je vskutku centrem, je řádem. Údržba a regulace horizontály, je předpokládána skrze božské, vertikální spojení. Jak jsme viděli, rodokmen je symbolizován jako osa světa, kanál komunikace mezi podsvětím, královstvím a nebeským světem. (Perry, 1966, p. 31; Eliade, 1959) Na nejvyšších větvích sedí nejvyšší lamové - vševědoucí, nesmrtelní. Tibetský buddhismus ve své tradiční podobě představuje takovýto symbolismus, ne pouze v ikonografických formách, ne pouze v mytologických příbězích, nebo v izolovaných rituálech, ale v jeho totální struktuře a v jeho žijících individuích. Z královského života až k veřejné podobě, ze vzhledu rituálních úkonů, až ke svému ikonografickému symbolismu, tib. buddhismus oslavoval a reprodukoval tuto ideu centra náboženského řádu a kontinuity. Jak jsme viděli, tato idealizovaná představa hierarchického řádu, kde je vše ověřeno a stanoveno specifickým místem, kde kontrola a oprávnění přichází ve jménu vševědoucího paternalismu, je kořenem metafory o tib. buddhismu.

Na symbolické úrovni, jsme tedy viděli, že tib. buddhismus jde za hranice jednoduchého udržení řádu. To aktivně evokuje představy, že jsou v nejbližších limitech psychické fragmentace a chaosu pouze k znovuzavedení řádu a koherence. Rozšířené použití mandal v tib. buddhismu je triumfujícím výrazem jeho kapacity k vytvoření řádu z chaosu. Bardo Thodol a strom života jsou dva příklady takovéto slávy. Obojí úspěšně konfrontuje a přeměňuje hrůzyplnou sílu smrti, která jinak směřuje k podryvání každé sociální reality, každého smyslu

významu. Toto opakovalo evokaci psychické fragmentace, směřující se svojí odhodlaností k představám řádu a harmonie, sloužící k reorganizaci vnitřního prostředí obou, jak individuí, tak celé kultury. Evokující, třídící a neorganizující hloubku imaginace, je centrální procedura tib. buddhismu úsilím o rituální transformaci každodenního života.

Tibet je jedinou zemí, kde tantričtí mistři získali absolutní sociální autoritu a kde se variace tantrického buddhismu staly populárním náboženstvím. Za těmito okolnostmi se rozvinul náboženský systém, ve kterém byla celá struktura symbolická. Mantra, mudra a mandala meditace a zbožnosti jsou podepřeny a umístěny za touto nesmírnou symbolickou osvětou. Mantra neevokuje pouze samotného boha, nebo zosobnění kosmického vědomí, ale také žijící strukturu. Částečně, toto bylo záměrné a vědomé vytvoření tantrické filosofie, která nahlíží pozemské a duchovní světy jako neoddělitelné. Mohou zde být malé pochybnosti, že vysocí lamové usilují o vytvoření náboženské struktury, která ztělesňuje striktní dozor, kontrolu a symbolismus předepsaný tantrou. Celé náboženství od rituálu až po organizaci, je ohromným pedagogickým prostředkem, symbolickou strukturou, vystupňováním a vytvořením duchovní autenticity. Toto je idealizovaný portrét tib. buddhismu. Ale, jak Perry poznamenal, často byl pozměněn božský koncept na strategickou výhodu k podložení prestiže ambiciozních monarchů. (1966, p.12) Beru v úvahu tento temný aspekt jako esenciální kvalitu imaginace než jako úchylku. Představy řádu mohou koexistovat s dobrem a zlem, silou a bezmocí, autenticitou a podvodem, skutečností a paradoxností, které jsou neoddělitelné. Všechny archetypy jsou paradoxní a Hillman zdůrazňuje, že tento komplex je fundamentální, žádná zkušenost nemůže být pouze užitečná. (1975, p. 80) Struktury systémy se neustále starají o své vlastní stíny.jako se Lama Govindha, ctihodný západní buddhista zeptal: nebyla tib. náboženství tradice v nebezpečí udušení ve svém vlastním scholasticismu a netázajícím přijetí a slepé víře k vlastním formám a rituálům, jejichž původní význam byl zapomenut? (1976, p. 193)

Tibetská kultura, k jistému rozsahu, rozvíjela způsoby výrazů této ambivalence. Oslava nového roku ve Lhase byla pouhým rituálem. (Frazer, 1959, pp. 619 ff.; Paul, 1982, pp. 293-5; David-Neel, 1927) Po 23 dnech od nového roku, úřad byl odebrán vladaři a dán obyčejnému mnichu. On potom vyzkoušel své síly čistě pro svůj finanční prospěch. Část přestupků zákona byla těžce pokutována a většina opustila Lhasu během této doby. Mnichové se množily z okolních klášterů, bojující a strkající se ze strany na stranu s modlitbou a zbožností. Neřád a zmatek se rozšířily. Ten mnich, který se stal vladařem by později vybral jiného muže, aby byl obětním beránkem. Jeho obličej byl namalován z poloviny bíle a z poloviny černě, a potom co absolvoval špatnou karmu města a byl zaměstnán ve filosof. Disputacích s pseudo Dalai-Lamou, byl odvezen pryč z města v davu občanů. „Saturnálie“, píše Hillman se podílely na destrukci hierarchie, práva, řádu...To převtěluje dětskost, její sen o svobodě. (1975, p. 84) Nepřímo, symbolické výzvy k usměrnění síly klášterního buddhismu byly nalezeny v lidových pověrách, vtipech, poezii a v legendách, stejně jako v anarchistické tendenci bojovných mnichů a v nerespektujícím humoru, někdy viděného u obyčejných Tibetanů za zády lamů. (Barter, 1953, pp. 214, 223) především, tib. buddhismus má vlastní kořeny hluboko ve stínech a zmatcích tib. kultury, historie a všedního života.

Tibetský buddhismus na Západě

Tibetský buddhismus ve své tradiční podobě byl manifestací božského otce, nebo senex archetypu, a není překvapující, že to pokračovalo v zabydlování se v jednoduchých představách na Západě. Jakkoli to evokovalo senex představy, které jsou příznačné pro západní kulturní historii. Například, tib. buddhismus v průběhu 19. a raného 20. století, nebyl separován od svého místa v Tibetu. To bylo nazváno střechem světa, to byla osa světa, Shangri-la, domov duchovních mistrů, řídících osud lidskosti, shromaždiště moudrosti. Tibet byl stále více představován jako země harmonie a řádu, usazena pryč od chaosu, zmatku a

materialismu světa. Kdo sem vstoupil, dostal se do jiné reality. V symbolice centra tohoto temene, tohoto posvátného místa, byla Lhasa, Svátá, Řím Asie. V centru Lhasy byla Potala, jedna z největších budov té doby, symbolická hora, na které zasedal pobývajícím Dalai Lama, „žijící bůh“. Jak se staly Himalaie katedrálou horského mysticismu, tak spiritualita Tibetanů, žijících na hrůzostrašných vrcholech, vzrostla. Navzdory rozsahu geokulturních představ o Tibetu a jeho náboženských kvalit nebo řádu, dozor a autorita se zdají stále dominující.

Západ se opakovaně pokoušel přeložit tib. buddhismus do jazyka vědy a technologie, k nalezení smyslu onoho řádu. Podivný výběr metafor byl vyvolán feudalismem, měšťáckým profesionalismem a expertisou kosmického věku, jednoduše zesilující místo tib. buddhismu v senex archetypu.

Ale, navzdory zdánlivě jednoduchého archetypálního symbolismu, bylo by omylem vyhradit tib. buddhismu vlastně stejné místo v západní představě, jako to, které je v Tibetu. Archetypy nikdy neexistují izolovaně. Následující myriádu stop západní představy o tib. buddhismu odhalily význam příbuznosti porozumění jakémukoli archetypu. „Archetypální pole“, píše Hillman, „představuje více-centrický obrázek, divadlo zosobněných sil, stále zahrnujících jedna druhou. (1974, p. 138) V Tibetu, božský otec je stále přítomný ve svém sídle. On obklopoval celou zemi, řídil a provázel osud celého národa. Ale pro Západ byl tib. buddhismus stále symbolem odlišnosti. To reprezentuje božský otec, kterému je přáno zachování důstojnosti. Psychologicky se většina lidí na Západě cítí být osiřelá, bez duchovního otce. (Bly, 1991; Mitscherlich, 1970) Pro většinu obyvatel západu je jejich kultura postavena na poškození většího nebo menšího stupně (způsobeného ekologickou bezohledností, soupeřením, globální chudobou, duchovním úpadkem, agresivní paranoiou) nebo nějakou absencí („Bůh je mrtev, nemohoucnost, zvrácenost, šilenství) Nemějme žádnou obavu, že by tib. náboženská kultura byla naplněna oidipovským symbolismem, klasickým rodinným dramatem. (Paul, 1982) Na západě byla příbuznost k tib. buddhismu méně rodinou jistotou a zápasem, než mladistvou fascinací a aspirací pravidelně spojovanou s archetypem mládí. Pro hodně obyvatel ze Západu, tib. buddhismus unáhlil a probudil porozumění božskému otci: archaický a fundamentální aspekt nápadité reality. Skrze modlitby, rituály, zbožnost a studium, hodně lidí aspiruje na získání pravdy.. Tib. buddhismus umožnil znovuzavedení hlubokého a tajemného spojení s kritickým archetypálním vzorem naší doby. Jak Jung napsal: „se ztrátou symbolických pojmů byl most nevědomí zbořen. (CW 9ii, para. 390 fn.79) Vysocí lamové jednají jako skutečný biskup (stavebníci mostu: převozní pramice, člun, biskup, pontifikát) pro většinu lidí ze Západu. Ale všechny mosty mají spodní stranu a přechod přes je stále paradoxní. Plné porozumění imaginativnímu prostoru archetypů, jejich duální přirozenost, jejich rozpornost, plus povědomí o jejich místě ve společenském životě, se zdá možné, jestliže se zbavíme jednostrannosti a liberalismu. Určité kulturní naděje a obavy jsou stále částí příbuzenství k archetypální realitě.

Tato studie ukázala, že tib. buddhismus potřebuje být přiblížen jako imaginativní celek . To poskytuje možnost k zajímavé práci. Co to symbolizuje jako nádoba fantazie? Individuální symbolismus jeho ikon, modliteb a technik stále rozvíjí imaginativní význam a ozývá se proti tomu.